

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

Oplag: 19.800

Nr. 9

15. juli

74. årg.

UDGIVET AF DET DANSKE HEDESELSKAB

1953

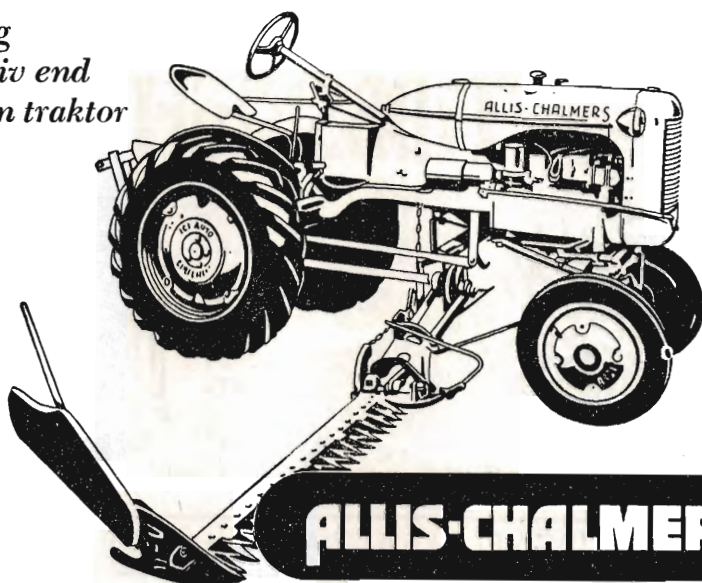
naar og hvor
De ønsker det
fra

DVI

VANDINGSANLÆG
-omgaaende Levering
-forlang Brochure.

DANSK VANDINGS INDUSTRI
PROJEKTERING . FABRIKATION
INGENIØR HOLGER ANDERSEN
SNOGHØJ FREDERICIA . TELEFON ERRITSØ 125

— billigere
hurtigere og
mere effektiv end
nogen anden traktor

ALLIS-CHALMERS

er den mest alsidige og økonomiske traktor, De kan vælge — — —

På rekordtid løser den året igennem alle opgaver i den daglige drift... Den trækker selvbinde og tærskværk, plov, radsåmaskine, radrenser, harve, side- eller hesterive, gødningspreder, og den er yderst velegnet til al daglig transport.

For den mindre bedrift kan alle gamle redskaber anvendes. Påmontering og aftagning af redskaber sker uden brug af ekstra værktøj på mindre end 10 minutter.

Dertil byder ALLIS-CHALMERS den mest økonomiske og sikre drift. ALLIS-CHALMERS udfører 4 hestes arbejde med kun een mands betjening. Iflg. Statens Redskabsprøver bruger ALLIS-CHALMERS kun 239 gr. pr. hk pr. time. Ingen anden traktor giver Dem så mange fordele. Tal endnu idag med nærmeste forhandler — se ALLIS-CHALMERS i arbejde.

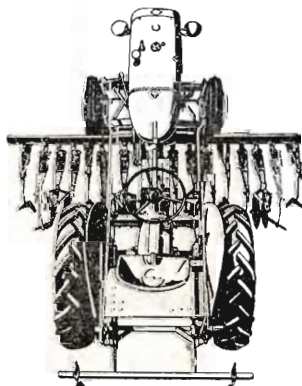
Generalrepræsentant

ICI

Glostrup — Tlf. Glostrup *1900

12 afgørende fordele har gjort ALLIS-CHALMERS til verdens mest populære traktor.

1. Fri højde under traktoren.
2. Frit udsyn for traktorføreren.
3. Ideel til rækkeafgrøder og kulturer i stor højde.
4. Rigtig vægtfordeling og dermed mindre dædvægt.
5. Trækpunkt i traktorens tyngdepunkt — foran baghjulene.
6. Større trækraft og bedre økonomi.
7. Montering af redskaber på få min.
8. Bekvem hydraulisk løft af alle redskaber.
9. Ingen daglig smøring.
10. Støv- og vandtæt magnet i den 4 cyl. motor.
11. Speciel traktormotor (ikke bilmotor* med lavt omdrejningstal (1400).
12. Den specielle plov- og redskabskombination sikrer bedre udført arbejde end nogen anden traktor.

Passer til alle række kulturer.

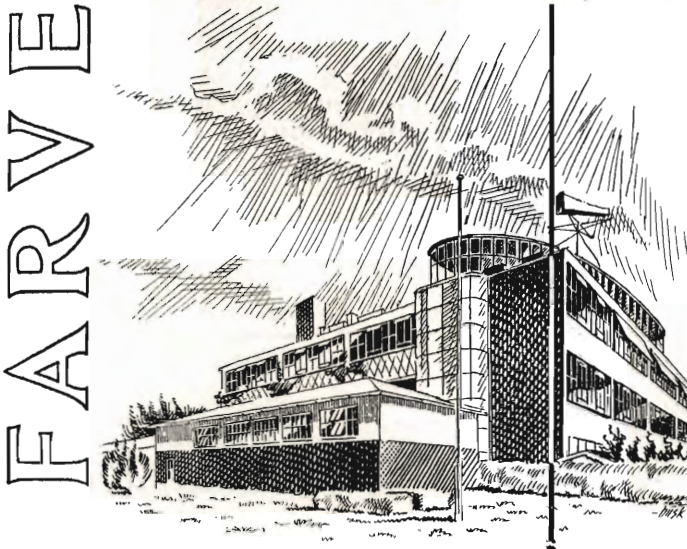
Midtjydske Teglværkers Salgskontor S. m. b. A.

TELEFON SKIVE 1030

Alle størrelser i drænrør leveres

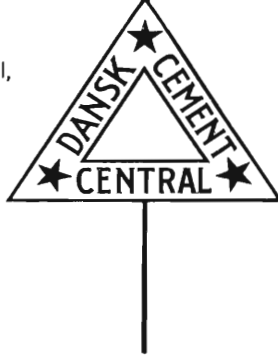
TELEFON VIBORG 1330

FARVET CEMENT

– leveres i seks farver: rød, gul,
grøn, blå, brun og sort.
Til facadepuds, fliser, kunststen
og andre dekorative formål

FORHANDLERE OVERALT

Alt i prima røde drænrør.

Silkeborg, Herning og omliggende
teglværkers salgskontor
Torvet 6, Silkeborg Telefon 1200

repræsenterende følgende værker:

A/S Lysbro Teglværk.
De Forenede Teglværker,
Lysbro.
Bøgild Teglværk, Lysbro.
Vinderslevgaard Teglværk.
Paarup Teglværk.

Bjødstrup Teglværk.
Gjern Teglværk.
Visgaard Teglværk.
Højriis Teglværk, Ikast.
De Forenede Midtjydske
Teglværker, Herning.

Viborg Papir-Comp.

Papir & papirvarer en gros.
Bogtrykkeri.
Kontorforsyning.

3et. Mathiasgade 31—33.
Tlf. Viborg 802—803.

Aktieselskabet
De danske
Sukkerfabrikker

København

Brostrøms

Planteskole

VIBORG
ved C. Nielsen
Telefon 42

leverer alle planter for
HAVE, MARK og SKOV
Hårdføre og veldrevne arter
for ethvert formål

Nordjydske Andels- Fjerkræslagteri

RANDERS - Telf. 5053

Producenternes
 eget slagteri

Intet solidarisk ansvar
Se efter vor notering i
dagbladene hver mandag

„Cimbria“

Tømmerhandel

Aktieselskab

AABENRAA

Indhent tilbud

Til alle slags bygninger

DANSK

ETERNIT

TAG- OG VÆGBEKLEDNING

DANSK ETERNIT FABRIK A/S
AALBORG
SALGSKONTOR:
KAMPMANNSGADE 2 . KBHV.N.V
TELEFON: CENTRAL 3785

ASSENTOFT
gennemblæsningssilo

med perforeret ventilskorsten,
langspjæld, wire og trisser

90 tdr. kr. 800,00
140 tdr. kr. 950,00
200 tdr. kr. 1100,00
350 tdr. kr. 1400,00

Skriv efter brochure, prislister og
»Landmænds erfaringer fra 1952«

ASSENTOFT SILOFABRIK
v/ B. Bjerre Jensen, Volk Mølle st.
Tlf. Assentoft 45

Billige ensilagesiloer kan lev.straks

**Andels-
Klædefabriken**

Grindsted

Telefon 20

**Vestjysk
Trælasthandel**

Varde

Betonvarefabrik

H. Kunøe og Aage Pedersen
Varde . Tlf. 619 - 520

Landbrugsrør
(drænrør)
efter Ingf. normer.

FORLANG TILBUD

Det gensidige forsikringselskab
Dansk Plantageforsikringsforening

tegner forsikring for genplantningsværdien for nåletræs-
plantager overalt i Danmark. — Indskud een gang for alle
1 kr. pr. ha. Årlig præmie pr. ha 30 øre, minimum 2 kr.
Vedtægter og indmeldelsesblanketter ved henvendelse til

FORENINGENS KONTOR I VIBORG
Telefon 1340

H. Struers kemiske Laboratorium

Apparater
Instrumenter
Glasvarer
Kemikalier

Leverandør
til hede-
selskabets
laboratorier

AARHUS 4748   KØBENHAVN C 1402   ODENSE 3602

Løve Garn

Aktieselskabet Holger Petersen

Købmagergade . København K.

Hedeselskabets Tidsskrift

Nr. 9
15 juli 1953
74. årg.

Tidsskriftet udgår ca. 16 gange årligt og sendes uden vederlag til selskabets medlemmer. Annoncer bedes sendt til Hedeselskabets hovedkontor, Viborg. Annoncepris 50 øre pr. mm. Oplag 19.800 eksemplarer. Medlemsbidraget er enten årlig mindst 5 kr. eller en gang for alle mindst 100 kr.

Indhold: Repræsentantvalg til Det danske Hedeselskab i 1953. — Kongenshus Mindepark. — Gaver til Kongenshus. — I få ord.

Repræsentantvalg til Det danske Hedeselskab i 1953.

I henhold til Det danske Hedeselskabs vedtægter § 6 skal der i år foretages valg af 20 medlemmer til selskabets repræsentantskab, nemlig:

1 i Aabenraa-Sønderborg amter, 1 i Aalborg amt, 1 i Aarhus-Skanderborg amter, 1 i Hjørring amt, 2 i Randers amt, 2 i Ribe amt, 2 i Ringkøbing amt, 1 i Thisted amt, 1 i Haderslev-Tønder amter, 2 i Vejle amt, 2 i Viborg amt, 1 i Svendborg amt, 1 i København, 1 i København-Roskilde amter og 1 på Bornholm.

I hedeselskabets vedtægter § 6, som ændredes i 1947 til den nuværende ordlyd, hedder det om reglerne for valg således:

»12 af repræsentantskabets medlemmer vælges for 3 år ad gangen af repræsentantskabet, der selv bestemmer, hvornår valget skal foregå og om et eller flere af disse valg kan udsættes.

39 repræsentanter vælges blandt selskabets medlemmer for 6 år ad gangen og skal på den tid, valget finder sted, have bopæl i følgende kredse: 3 i Hjørring amt, 2 i Aalborg amt, 2 i Thisted amt, 3 i Viborg amt, 3 i Randers amt, 3 i Aarhus og Skanderborg amter, 3 i Vejle amt, 3 i Ringkøbing amt, 3 i Ribe amt, 1 i Odense-Assens amter, 1 i Svendborg amt, 1 i København, 1 i København-Roskilde amter, 1 i Frederiksborg amt, 1 i Holbæk amt, 1 i Sorø amt, 1 i Præstø amt, 1 i Maribo amt, 2 i Aabenraa-Sønderborg amter, 2 i Haderslev-Tønder amter og 1 på Bornholm.

Alle selskabets medlemmer er berettiget til at deltage i ethvert valg af de 39 repræsentanter, når de har betalt bidrag for det kalenderår, i hvilket valget foregår, eller er livsvarige medlemmer. Ethvert medlem har een stemme.

Hvert 3die år afgår henholdsvis 20 og 19 af de 39 repræsentan-

ter i overensstemmelse med en af repræsentantskabet på årsmødet i 1947 fastsat afgangsorten. Genvælg kan finde sted.

Afgår en af de således valgte 39 repræsentanter, inden hans funktionstid er udløbet, kan repræsentantskabet vælge et af selskabets medlemmer i samme kreds til at fungere i tidsrummet indtil det førstkommende almindelige valg i den pågældende gruppe.

Når almindelige valg skal finde sted i den efter tur afgående gruppe, sendes *der med et i august måned udgående hæfte af tidsskriftet stemmesedler* til alle selskabets medlemmer, hvorhos der i tidsskriftet gives meddelelse om, hvilke repræsentanter, der skal afgå, hvor mange der skal vælges, og i hvilke kredse disse skal være bosiddende, samt om, at *der ikke må stemmes på flere i hver enkelt kreds, end der skal vælges i denne, og at der kun kan stemmes på medlemmer af selskabet.*

En stemmeseddel er kun gyldig, når den, udfyldt i overensstemmelse med foranstående og forsynet med tydelig angivelse af stemmegiverens navn og bopæl, indsendes til selskabets hovedkontor inden den påfølgende 15. september.«

De afgående repræsentanter er:

Aabenraa-Sønderborg amter:

Gårdejer *Hans Schmidt*, Kollund.

Aalborg amt:

Direktør *Brink Jensen*, Husmandskreditforeningen, Aalborg.

Aarhus-Skanderborg amter:

Godsejer *A. Pontoppidan*, Constantinsborg, Ormslev.

Hjørring amt:

Proprietær *Aage Holm*, Eskjær.

Randers amt:

Kreditforeningsdirektør *Edvard Sørensen*, Bakkevej 17, Birkerød (der ikke kan genvælges, idet han er fraflyttet amtet).
Gårdejer *Johs. Grosen*, Vestervang, Skæring pr. Hjortshøj.

Ribe amt:

Folketingsmand *Olav Øllgaard*, Gredstedgaard, Gredstedbro.
Direktør *O. Vang Lauridsen*, Vejen.

Ringkøbing amt:

Amtmand *A. Karberg*, Ringkøbing.
1 medlem (i stedet for afdøde gårdejer *P. Chr. Nagstrup*, Ulfborg).

Thisted amt:

Planteskoleejer *Oscar Bang*, Nykøbing M.

Haderslev-Tønder amter:

Borgmester, apoteker *J. Kjems*, Løgumkloster.

Vejle amt:

Forfatteren, lærer *Rasmus Mortensen*, Bybæk pr. Vejle.

Rentier *Karl Midtgaard*, Brande.

Viborg amt:

Kammerherre, hofjægermester *Chr. Lüttichau*, Tjele.

Fhv. folketingsmand *Laust Nørskov*, Møldrup.

Svendborg amt:

Redaktør *Stenbæk*, Svendborg.

Københavns stad:

Overretssagfører *Axel Hulegaard*, Gl. Torv 14, København K.

København-Roskilde amter:

Gårdejer *P. M. Poulsen*, Jersie, L. Skensved.

Bornholms amt:

Amtsrådsmedlem *Jac. Jacobsen*, Rutsker.

— — —

I vedtægtens § 5 hedder det, at repræsentantskabets medlemmer vælges blandt selskabets medlemmer efter reglerne i den foran citerede § 6, dog kan selskabets tjenestemænd ikke vælges til eller være medlemmer af repræsentantskabet.

Forslag til nyvalg og genvalg modtages af hedeselskabet indtil 1. august. De modtagne forslag vil blive offentliggjort i et i august udkommende nummer af Hedeselskabets Tidsskrift.

Kongenshus Mindepark

Indvielsesfesten blev en stor oplevelse

Det blev ikke solskin og drivende sommerskyer over en blå himmel, der kom til at præge indvielsen af Kongenshus, Mindepark for Hedens Opdyrkere. I stedet blev det regnvejr fra morgenstunden, en stille, silende, lun forårsregn. Men regnen havde ikke mulighed for at ødelægge festen — det blev en dag, der for de mange tusinde festdeltagere, strømmet til fra alle egne af landet, blev en uforglemmelig oplevelse.

Mindeparken var smykket med flag i hundredvis. Fra hovedbygningen til mindedalen og ned gennem denne var rejst en flagallé, og om selve mødepladsen i bunden af dalen stod flagene tæt, og trods

regnen vajede flagene, så de røde duge med de hvide kors sås folde sig ud og lyse langt bort.

Fra tidlig morgen strømmede biler til i stort tal, en ustandselig række af vogne gled ind ad indkørslerne, og på et meget tidligt tidspunkt af dagen var det klart, at det ville være helt ugørligt at henlægge indvielsen til det store telt ved restaurationen. Selvom teltet havde mulighed for at rumme 2—3000 mennesker ville det slet ikke kunne slå til. Indvielsen måtte gennemføres som den var planlagt, trods regnnen. Der var vist heller ingen, der fortrød det, — det så ud til, at alle de 10—15 000 deltagere holdt ud hele det 2 timer lange program igennem. Våde bænke, lyng som gennemblødte sko og tøj, alle tog det med godt humør, idet de her fulgte kongeparrets smilende eksempel.

Dagen indledtes med, at *Hedebruget* holdt generalforsamling i det store telt, en generalforsamling, der talte flere deltagere end sædvanligt, men forinden havde der dog fundet en lille højtidelighed sted udenfor restaurationen. Det 6 meter lange flag, som *A/S Jydsk Landvinding* havde skænket mindeparken, blev hejst under gode ønsker udtalt af Hedebrugets formand *Laust Nørskov*, medens Hedebrugets bestyrelse blottede hovederne og den udkommanderede politistyrke stod opstillet til parade med politikommissærerne *Svensson* og *Eriksen* midt for fronten.

Ved 12-tiden samledes mindeparkens bestyrelse ved indgangen og bød her velkommen til statsminister *Erik Eriksen*, landbrugsminister *Jens Sønderup* og forskellige andre honoratiores. Stiftamtmand *Egede Larsen*, Viborg, sluttede sig derpå til bestyrelsen, og præcis kl. 12,40 standsede kongeparrets bil op ved indgangen, hvor formanden, direktør *Niels Basse* bød velkommen. Der fortsattes med det samme til mindedalen, og medens forsinkede festdeltagere trådte til side, spadserede kongeparret ledsaget af bestyrelsen ned igennem dalen til mødepladsen.

Inden kongeparrets ankomst var flertallet af de øvrige gæster ankommet og havde fordelt sig på de reserverede pladser. Hedebrugets hovedbestyrelse og lokalforeninger var repræsenteret, hedselskabest bestyrelse og repræsentantskab, amtsråd, nabobyernes borgmestre, og for hvert herredsudvalg var inviteret 5 repræsentanter, alle med damer. Desuden var naturligvis mindeparkens tidligere og nuværende medarbejdere tilstede. Desværre havde det været umuligt at invitere efterkommere af hædrede personer, dels umuliggjorde selve det stor antal dette, men alene at finde frem til efterkommere var i sig selv uoverkommeligt. De hædrede personer var dog repræsenteret, dels ved de 4 talere fra hedeopdyrkernes egne rækker, dels ved to enker efter hædrede personer og en enkelt

94-årig, hvis navn er indhugget på mindestenen. Disse 3 var fru *Holdgaard*, Ikast, enke efter husmandsføreren Jens Holdgaard, fru *Morville*, enke efter skovrider G. Morville, og *P. Klausen*, Vejrup, tidligere Haderup.

Kongen modtages den 10. juni ved indkørslen til Kongenshus Mindepark af mindeparkens bestyrelse og stiftamtmand Egede Larsen.

Viborg regimentsmusik under ledelse af dirigenten hr. *Brøndum* havde underholdt forsamlingen den sidste halve time inden det fastsatte begyndelsestidspunkt, og havde meget a propos hilst kongeparrets ankomst til mindepladsen med kong Frederik d. 9.'s honnørmarch. Publikum klappede begejstret, da kongeparret kom, og smilende og vinkende ud til den store forsamling tog de plads midt for talerstolen. Der blev dog forinden tid til at hilse rundt på de

nærmest placerede, og dronningen fik overrakt blomster af formandens frue, fru *Sigrid Basse*.

Festen indledes

Formanden indledede derefter festen med følgende ord:

Deres Majestæter, kvinder og mænd fra Jyllands heder. — Alle, der i dag har sat hinanden stævne her på Danmarks største tilbageværende hedeareal for at indvi en mindepark for hedens opdyrkere, er dybt taknemlige for den hæder, Deres Majestæter ved at ville være sammen med os her i dag viser mindet om hedeopdyrkere og plantningsmænd, der gik foran i arbejdet for at gøre vort fædreland større og rigere.

Deres Majestæter, kongen og dronningen leve!

Hurraråbene klang mellem rækkerne, og kongesangen fulgte fuldtonende efter.

Formanden fortsatte derpå:

Hr. statsminister, hr. landbrugsminister, højtærede forsamling: Velkommen på heden!

De udyrkede arealer i Jylland udgjorde oprindelig rundt regnet 1 million ha eller fuldtud en trediedel af hele landsdelen.

I dag er kun en beskedent del heraf tilbage. Over 600 000 ha er opdyrket til agerland og bebygget med tusinder af gode landbohjem, og ca. 200 000 ha dækkes af skove og plantager.

Vi er nået dertil, at udyrkede hedestrækninger ikke længere præger landskabet, selv ikke i Midt- og Vestjylland, hvor lyngklædte arealer for blot en menneskealder siden var stærkt dominerende. Det er nu de mange landbohjem og de nye skove og plantager, man næsten overalt har for øje, når man ad gode landeveje kører igennem de tidligere vejløse lyngarealer. Ved hedens kultivering er der løst en opgave, der både kulturelt og produktionsmæssigt er af overordentlig rækkevidde. Danmark er virkelig derved blevet større og rigere.

Opgavens løsning har ikke været let. Kampen mod lyngen og ahlen og vestenvinden med har gennem slægtled været hård og stillet store krav til mod og udholdenhed, men den jydsk hedebonde gav ikke op. Hans sejhed, flid og nøjsomhed overvandt vanskelighederne.

Den indsats, tusinder af kvinder og mænd gennem mere end et århundrede har øvet i stille trofast gerning, må aldrig glemmes, og selv om det stolteste minde herom — de mange nye hjem, skove og plantager — bliver stående op gennem tiderne, så ruller tidens hjul hastigt, og erindringen om hedebondens gerning og hedesagens

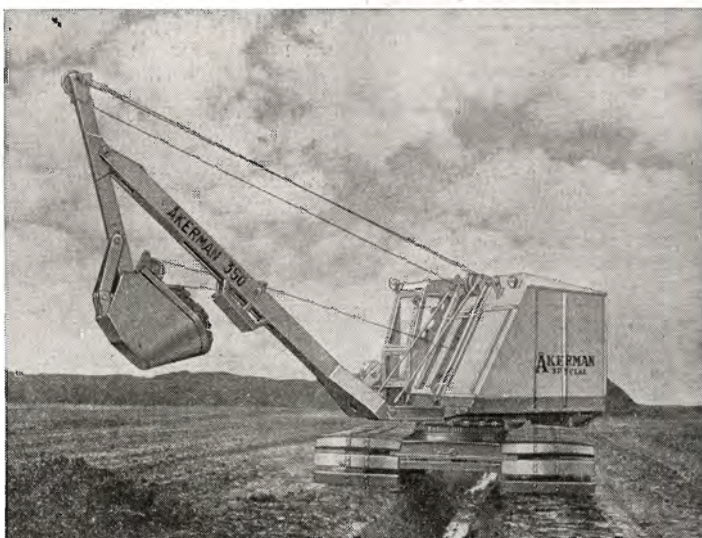
ÅKERMAN

350

»special«

for

GRØFTER
DRÆNING
LANDVINDING

Den danske gravemaskine

A/s Aarhus Staalskibsværft

Tlf. 22644

Telgr.: Shipyard

Kaas- Briketter

Hovedforhandler:
Nordjyllands
Kulkompagni
Nørresundby
Telf. 4227 . 4228

Fabrik: Kaas
Telf. Kaas 11

Frøvlscenret

HUNSBALLE

Holstebro - Tlf. 533

Frøavl og frøhandel

A. Philipsen & Co.

Sct. Mathiasgade 58 . Viborg
Elektriske anlæg
Vandværksanlæg
Telefon 173 og 174

Nivaagaard Teglværk

Nivaa telefon nr. 9

DRÆNRØR . MURSTEN . TAGSTEN

FRØKONTORET

(for undersøgt markirø)

— Grundlagt 1887 —

KOLDING

Telefon 43

Mejeriernes og Landbrugets ULYKKEFORSIKRING

Telefon Minerva 350
Gensidigt selskab

✱

Ansvarsforsikring

Vester Farimagsgade 19
København V.

✱

Automobilforsikring

Tårnsilosten
Drænrør
Baumadæk
Tagsten
Mursten

KÄHLERS Teglværk
Korsør

L. KRISTENSEN
REMINGTON OG REMTOR
SKRIVEMASKINER

DANMARKS ÆLDSTE
SKRIVEMASKINE-FIRMA
FREDERIKSBERGGGADE 1 A
KØBENHAVN K.

Teglværkernes
SALGSKONTOR

ESBJERG
Telefon 265 . 546

Drænrør
2" — 15"
Mursten - Tagsten

HEDENS OPDYRKNING

I DANMARK

Et pragtværk

444 sider, 250 illustrationer, deraf 70 helsides billeder.
Udgivet af Det danske Hedeselskab ved oprettelsen af
Kongenshus, Mindepark for Hedens Opdyrkere.

For første gang er skildret det sidste århundredes kamp mod lyngen i en redegørelse af blivende værdi. Hedens historie er udførligt fortalt, opdyrkningens historie, dens form og udvikling og de midler, der er anvendt i denne sejr og lange strid. Et stort og fyldigt afsnit om-taler og hædrer de mænd og kvinder, der som pionerer gik i spidsen — 80 hedeopdyrkeres gerning er der gjort rede for i detaljer. I tal og statistik bringes hidtil ikke kendte oplysninger, tabeller og over-sigtskort.

I boghandelen koster værket 40 kr., medens medlemmer af Hedeselskabet og Hedebruget ved omgående indsen-delse af bestilling til Det danske Hedeselskab i Viborg kan købe det til en favørpris af 30 kr.

Klip her

Undertegnede medlem af Det danske
Hedeselskab bestiller værket

HEDENS OPDYRKNING
I DANMARK

uindbundet til 30 kr.

(sendes portofrit ved forud indsendelse
af beløbet)

Navn .....

Titel .....

Adresse .....

Kan
ufrankeret
nedlægges
i
post-
kasserne

Til

Det danske Hedeselskab
VIBORG

pionerer vil blegne, hvis ikke der også på anden måde vidnes derom for kommende slægter.

Det er sådanne tanker, der har ført til oprettelse af Kongenshus, Mindepark for Hedens Opdyrkere.

Der har været enighed om, at et sådant minde måtte knyttes til

Kongeparret kommer ind på mødepladsen i Kongenshus den 10 juni, ledsaget af mindeparkens formand, direktør Niels Basse og den øvrige bestyrelse.

fredning af et karakteristisk hedeareal af dimensioner, så det blev et virkeligt minde om heden med dens vidsyn og fred, dens flora og fauna og et minde om, hvorledes store dele af Jylland oprindeligt har set ud, hvorledes grundlaget for hedebondens gerning har været, og hvilket øde, det er, der er forvandlet til produktiv jord. Der har også indenfor hedeselskabet og Hedebruget været enighed om, at det var både naturligt og rigtigt, ja, jeg kan vel endog sige, at det føltes som en kær pligt, at netop hedesagens institutioner gik foran i arbejdet for en så omfattende hedefredning, som den der her er tale om.

En af herredsstenene i mindedalen bærer følgende inskription — af forfatteren *Jens Thise*:

Men nu står hus og gård rundt omkring på heden.
Lyng blev muld, ager, guld
Ploven fandt forneden.

Plantet træ skabte læ
mod de barske vinde.
Hvor Du går, altid står
Sol om fædres minde.

Ja! Sol og lys over fædres minde og over den gamle hede-
bondes gerning — hans flid, nøjsomhed og gudsfrygt. — Det nuvæ-
rende og fremtidige slægtled til eksempel og efterlevelse. Det er,
hvad vi i første række har haft for øje i arbejdet for Kongenshus,
Mindepark for Hedens Opdyrkere.

Landbrugsminister Jens Sønderup

talte derpå:

Hvis man beskæftiger sig med vort folks ve og vel i de sidste
godt og vel hundrede år, så får man et stærkt indtryk af den rolle
de jyske heder har spillet, man kan godt sige både på det kulturelle
og det materielle område.

Hedens stemning og hele struktur, til en vis grad også dens be-
boeres skæbne, gav inspiration til en meget værdifuld del af dansk
litteratur. Flere navne kunne nævnes, men man tænker i denne for-
bindelse især på Aakjærs lyrik og Blichers skæbnetunge personskil-
dringer.

Hvor ville Aakjærs digtersjæl have frydet sig, om han havde
fået lov til at opleve det, der nu er sket med oprettelsen af hedens
mindepark og fredningen af det karakteristiske og i størrelse ret om-
fattende hedeareal her ved Kongenshus.

Han ængstedes for, at heden helt skulle forsvinde.

Da ploven og træerne rykkede truende frem, sang han lyngens
og hedens pris blandt andet i følgende strofer:

»Her har jeg stået i tusinde år,
sust for de slægter, der svinder og kommer,
nikket goddag til den brydende vår,
viftet farvel til den hastende sommer.

Jeg var den fredløses tilflugt og havn;
tit har jeg skærmet den sårede hare;

Har jeg ej skærmet, Jylland, din jord,
lagt mig som værn om din flyvesands-bringe.«

Efter at Aakjær har skildret hedens poesi, dens dyreliv og plan-
tearter, erkender han, at ploven må gå sin gang, men følger dog til:

»Se, den som fik en mindere i klemme,
 som så sin barndoms lykkeland forrådt,
 han synger mest med skælven i sin stemme,
 og går ad stier andre ej har trådt.
 Jeg har nu bedt for Jyllands brune hede;
 der burde bydes, hvor kun jeg kan bede.«

Den inspiration heden gav Blichers digtning var af en helt anden karakter end Aakjærs.

For Blichers vedkommende lå inspirationen især i det slægt-

Kongenshus indvielse fik sit særlige præg af 4 hedeboenders jævne ord. Disse talere var de 4 mænd på dette billede, fra venstre: Jens Sørensen, Bradsted, Bennedsen-Hansen, Nollund, Laurits Stigsen, Ø. Gasse, og Chr. Thygesen, Brørup.

skab, han fandt mellem den tunge, dystre stemning, der i overvejende grad er hedens, og så den, der ofte var rådende i hans eget sind, og ikke mindst hos mange af de menneskeskæbner, han mødte og skildrede.

Nogle af hans bedste typer var hedens børn med præg af hedens store, enkle linier og alvor — de tog uden at kny livet, som det formede sig i gode som i onde dage.

Men heden blev især den valplads, hvor vi folkeligt og materielt søgte revanche og erstatning for landtab.

Man søgte revanche og sejren blev umiskendelig og absolut.

Heden blev forvandlet til ager og skov, men den hær, der på disse indre fronter kæmpede og sejrede, var ikke i militær forstand en sluttet falans.

Det var de enkelte hjem, der øvede denne dåd gennem slid og

afsavn i et omfang, som kun den, der har set det på nært holdt, fuldt ud forstår — det var udtryk for mandsvilje og kvindemod.

Forfatteren Salomon Frifelt har i sin udmærkede bog »Gennem de jydskes Udmarker« givet en ypperlig karakteristik af disse hedens stridsmænd og kvinder.

Frifelt siger:

»At som udmarkens jord er, sådan gror udmarkens folk.

Jordens art og grøde, dagens stræb og livets slidsomme kår gav dem præg.

De blev som deres jord sejge at bryde, stærke og trodsige, hærdede af årsens vejr og livets modgang.

Allerede fra barneårene lærte de at klare for sig.

Selvhjælpen gav dem selvfølelse — en egen mut og kantet selvfølen.

Og vidderne udenfor deres dør med de sorte, tavse nætter i høst og vinter lagde sin stilhed over deres sind. De blev ordknappe og indadvendte, lukkede som heden ved nat.

Kun blikkets slørede fjernhed mindede nu og da om længsel og udve, men jorden bandt, de blev som oftest og lagde deres livsgerning på den jordplet, skæbnen havde anvist dem.

Det var pligtfølelse og troskab mod hjemmet, måske nu og da en vis træghed, men dybest set var det lykkeligvis trangen til at leve og strides med jorden for at bringe den til at yde, men netop gennem denne kamp skabtes der mellem bonden og hans jord og bedrift et samhörighedsforhold, som udenforstående ikke altid har forstået rækkevidden og betydningen af.«

Det er interessant at lægge mærke til, at når der indtræder skelsættende begivenheder, eller nye udviklingslinier tager deres begyndelse, at forudsætningerne eller baggrunden derfor ofte er det, man kan kalde de sammenstødende omstændigheder. Sådan set var der også sammenfaldende forhold til stede, som betingede, at bestræbelserne for hedens kultivering lykkedes.

Heden havde ligget hen i århundreder, men det var som om det psykologiske øjeblik til at foretage et fremstød først for alvor var til stede, efter at frihedsrøret i 1849 kulminerede med 5. juni grundloven. Og tabet af Sønderjylland skabte en national og folkelig bevægelse, der gennem højskolen blev frugtbargjort og nåede ud til nye befolkningslag. Endvidere må selvfølgelig anføres befolknings-tilvæksten. Flere faktorer kunne fremhæves, men ikke mindst blev det af betydning, at vi i Dalgas fik den mand, der formåede at organisere og formidle det samarbejde, som det i mange tilfælde var nødvendigt at etablere om de forskellige former for hedens anvendelse.

Når talen er om hedens kultivering, tænker vi almindeligvis først

på hedeselskabets betydelige indsats, men vi skal også i dag fremhæve Hedebrugets og plantningsforeningernes store betydning.

På de mange sognestene er indhugget navnene på nogle af de kvinder og mænd, der var med i rydningsarbejdet, men lad os ikke glemme, at det kun er et lille udtog.

Statsminister Erik Eriksen hilser på fhv. folketingsmand Laust Nørskov og direktør Niels Basse ved indvielsen af Kongenshus Mindepark.

Tusindtallige skarer af for os ukendte menneskeskæbner, der var med i det samme arbejde, gik, som vi siger, navnløse over i historien.

Det var som før nævnt selvhjulpne mennesketyper. De stillede kun krav til sig selv. De levede deres eget og af deres eget.

Ved at lægge ager til ager gjorde de Danmark større. De gav os i omfattende betydning en rig arv.

Man kan nu og da ikke frigøre sig for den følelse, at vor slægt ikke alt for strålende har været i stand til at forvalte arven.

Vi får svært ved ubeskåret at give den videre. Vi har tæret på den. Det gælder især den åndelige og folkelige del.

De gode karakteregenskaber, der prægede de mennesker, der besejrede heden, ja alle som på forskellig vis var med i den frem- og opgangslinie, der især prægede tiden fra 1864 og til den første ver-

den skrig 1914 — disse karakteregenskaber er svindende, og går de for alvor tabt, kan fremskridtslinien komme til at stagnere.

Vi aner næppe fuldt ud, hvad hedebondens og ligestilledes indstilling har betydet som islættet til vor folkekarakter.

Vor slægt har hang til at skyde genvej. Alt for ofte synes man i vor mekaniserede tid til at glemme, at betingelserne for virkeligt og varigt at tage et fremskridt i eje er, at forudsætningerne først må være skabt.

Denne enkle grundsætning efterlevede hedens pionerer.

Så skal da denne hedens mindelund for vort og kommende slægtled stå som et minde om, hvorledes det så ud i store dele af Jylland, forinden heden kom under kultur.

Gennem oprettelsen af mindeparken har man tildels opfyldt Aakjærs Bøn.

»Vi har sparet en rest af urtidsjord
den solfaldsbro, den blæstens brune bane,
hvor oldtidssti sig dulgt i lyngen snor.«

Som naturligt var blev »Jylland mellem tvende have« derefter sunget.

De fire Hedeopdyrkere.

De følgende fire talere var hedeopdyrkere. Det virkede stærkt at høre disse talere, der absolut ikke var vant til at tale fra en talerstol til en så stor forsamling. Direktør Basse introducerede dem for sig. Den første var den 84-årige

Chr. Thygesen, Skovbjærg, Brørup: Tak til hedeselskabet eller udvalget for det store arbejde, der er gjort for at mindes de mænd, som har plantet, så Jylland på sine steder er bleven lådden, og hede er bleven opdyrket. Jeg husker fra sidst i halvfjedserne, at jeg var behjælpelig ved hedepløjning. Forspandet var en hest og en stud.

Hvilken oplevelse har det dog været: Krat forvandlet til skov — heden til agerjord!

Det er ikke de bedste minder, jeg har fra barndomstiden, omend jeg har hørt en præst kalde barndomstiden for de røde rosers tid.

Barndomstiden er vel den tid, man husker bedst, når man kommer op i årene. Fra den tid har jeg nogle stærke og ikke morsomme minder, og det er at passe gæs og køre stude sammen med en hest for at pløje hede. Som landligger til Stilde plantage turde vi ikke brænde lyngskjolden før pløjningen. En stor ulempe var det med alle de vejspor, som var i heden, så der var fuldt op at gøre: køre dyrene, »få lyngen fra langjernet« og »trykke på bommen i vejsporene«. Gik ploven af jorden, er det kun dem, der har kørt med stude, der ved, hvor vanskelig det er at få studene til at gå tilbage. Den opløjede fure kunne også falde tilbage i sit gamle leje, og der var

ikke andre redskaber til rådighed end de bare hænder. Mon føreren af en traktor, som pløjer hede, nogensinde tænker på, hvordan der er svedt og til tider grædt af mindreårige, som har været behjælpelig med at pløje hede.

Indvielsesfesten på Kongenshus fik et overraskende indslag, da Steen Blicher dukkede frem og bragte en hilsen. Professor Peter Skautrup, Aarhus, havde skrevet hilsenen og skuespiller William Knoblauch reciterede den.

Et gammelt ord siger, det svundne er det vundne.

Hvor har jeg ofte glædet mig over at have lov at bo på den jord, hvor man har virket helt fra den tid, hvor man holdt moder i skørterne, når hun var ude at flytte dyr.

Det kan undertiden høres fra den opvoksende slægt, at der har været et langsomt tempo over vore fædres arbejde, måske! Men dagen var lang, den begyndte når solen kom fra nordøst og sluttede, når den gik ned nordvest.

Men tak til hedeselskabet og Hedebruget for deres store arbejde gennem årene.

Plant det høje, dyrk det lave, hegn mig som en have!

Gårdejer *Laurits Stigsen*, Ø. Gasse, Arrild: Når jeg i dag som den sydligste repræsentant for hedeopdyrkere, har den ære at tale her ved indvielsen af denne smukke mindepark, kan jeg ikke lade være at minde om, at hedeopdyrkningen i Sønderjylland ikke har haft samme kår som det øvrige land.

Da den store storm mod den jydsk hede efter 1864 tog fart under mottoet »Hvad udad tabtes skal indad vindes,« da kunne Sønderjyderne af tvingende grunde ikke være med, tværtimod blev landsdelen affolket ved, at de unge mænd udvandrede for ikke at blive tysk soldat, følgelig var der ikke så stor trang for ny jord.

Da Hedebruget blev oprettet i 1906 for at yde økonomisk støtte til hedeopdyrkerne, kunne Sønderjyderne ikke få del i denne hjælp før 1921. Krigen 1914—18 lammede al fremdrift. Og dog, trods alle de ublidelige kår, er der sket store ting også dernede i disse år med opdyrkning og kultivering, derom vidner alle de mange navne, der allerede er indhugget i de sønderjydske sognesten her i mindeparken. Jeg er glad for, at Sønderjylland er så smukt repræsenteret, og jeg siger tak på sønderjydernes vegne for den smukke sten, og tak til de mænd, der har udtænkt og virkeliggjort den smukke tanke at rejse et så storslået minde for hedens opdyrkere. Og jeg vil ønske, at denne mindepark må stå til sene tider og minde efterslægten om, at den, der gør et særligt arbejde for sit hjem, gavner samtidig sit fædreland. — Tak.

Gårdejer *Bennedsen Hansen*, Nollund, Grindsted: Det er mig en særlig glæde i denne historiske stund at bringe en hilsen fra hedeopdyrkere i Slaugs herred.

I 1850 var der kun dyrket 30 % af jorden i Slaugs herred, der består af Vorbasse, Hejnsvig, Grindsted og Grene sogne med et areal på ca. 6½ kvadratmile. Skove var der ingen af, så de 70 % af jorden henlå i hede og mose. Fra den tid stammer det gamle ord:

»Sdr. Omm o Hovn er et par gue sovn, men i Grindste o Green æ der et møj o tjeen.«

I 1950 var 66 % af jorden dyrket, 24 % tilplantet med nåleskov og kun 10 % hede. I 1913 kom den første bane til Grindsted, så det var først efter den tid, det store opdyrkningsarbejde kunne gennemføres. Grindsted er den største lokalforening indenfor Hedebruget. Der er i sognet sidste år opdyrket hedejord til 7 husmandsbrug. Men når man ved, at der ikke her i landet opdyrkes så megen landbrugsjord, som der medgår til byggegrunde, veje, sportspladser og til andre formål, bliver man betænkelig ved udviklingen.

Vi er så lykkelige at høre til den generation, der har oplevet den store udvikling og fremskridt i vort land også på hedeopdyrkningsområdet. Ved århundredskiftet blev svingploven med studeforspand benyttet til brydning af hede. Senere fik vi gode hesteplove fra kendte danske fabrikker. I 1920—25 kom de første traktorplove i brug, og siden traktoren er blevet almindelig trækraft til hedepløjning, har vi fået de store alplove, som kan bryde alen op fra de store dybder.

Spørger man, hvad grunden har været til, at hdebonden er gået ind i dette trælsomme arbejde, som det gennem tiderne har været at opdyrke den jydsk hede, må vi svare: Kampen for tilværelsen, kærlighed til hjemmet, til jorden, til fædrelandet.

Når vi i dag åbner Kongenshus, Mindepark for Hedens Opdyrkere, vil jeg gerne, vi skal mindes de kvinder og mænd, som *ikke* har fået deres navne hugget i sten her i mindeparken, men som i trofast slid hver på sin plads har bidraget til at gøre vort land rigere

Kong Frederik den IX taler ved festen på Kongenshus.

og skønnere, det være sig ved beplantning eller opdyrkning af den jydsk hede. Vi vil herfra takke og hylde dem for deres indsats i hedesagens tjeneste.

Husejer *Jens Sørensen*, Bradsted, Suldrup: Tak, fordi jeg som simpel hedebonde i dag må betræde denne talerstol. Jeg vil gerne fra denne plads bringe en tak til bestyrelsen for denne skønne plet, samt en tak til de kvinder og mænd i vort land, der har bidraget til løsningen af den store opgave at rejse hdebønderne et minde — der kan stå til sene tider — om, hvordan Jyllands heder har set ud, når de nu er bølgende korn- og kløvermarker. Jeg tillader mig at sende en hilsen hjem til min hjemstedskommune Veggerby sogn, som før i tiden var et udpræget hedesogn. En tak er ikke nok, men jeg vil herfra hylde de mænd, som nu i mange år har udført et umå-

delig stort arbejde for at rejse hedeopdyrkere og plantningsfolk dette stolte minde, Kongenshus mindepark. Jeg vil håbe, at hvad her er udrettet, må fortsættes af dertil egnede kvinder og mænd, for at de kommende slægter kan forstå, hvad det var vi ville bevare for kommende tider. Vi vil bevare hedens poesi med rylefløjt og hjejls klagesange samt andet dyreliv og plantevækst, som kun findes på de store heder, og jeg vil håbe, at der i denne park — igennem mange slægtled fremefter — må blive rejst mange sten for kvinder og mænd, som har fortjent sig et varigt minde. Hild dig, du skønne Kongenshus mindepark!

Hver for sig blev de fire talere hyldet med varmt og hjerteligt bifald. Det var enkle ord, de talte, men det var ord, der blev forstået.

»Jyden, han er stærk og sejt« blev sunget, og da sidste vers var ved at være til ende, blev der uro oppe på bakken. Orkesteret slog over i nogle kaldende jagtfanfarer, og så kom

et overraskende intermezzo,

som ikke var anført i programmet. Det var selve *Steen Blicher*, der viste sig. Klædt i grøn kofte, med bredskygget kasket, med jagtbøssen under armen, og missende lidt med de nærsynede øjne bag brillerne, stod han et øjeblik, og ligesom søgte at orientere sig, inden han gik ned fra lyngen og hen mod talerstolen. Og så kom der en hyldest, så man helt ud kunne tro, det var den gamle digterpræst selv, der havde skrevet den til lejligheden. Men ordene var skrevet af blicherforskeren, professor *Peter Skautrup*, Aarhus Universitets rektor, og det var skuespiller ved Aarhus teater, *William Knoblauch*, der fortolkede dem, så de gav genklang i sindene.

Høje drot og dronning! Danske mand og kvinde!

*Hvor godt endnu at finde
en plet af fødelandets jord,
som jeg kan kendes ved!
En plet — og netop her, hvor jyder bor,
hvor heden flader sig om lave høje
og sænker sig i slunder og i dale,
med åbne sige ned mod åens bred.
Hvor Lokkemanden driver sine geder,
når middagssolen brænder hed,
og mosekonens bryg med aftensvale
i tætte tåger over engene sig breder,
når folk går hjem fra dagens sidste bed.
Her var min glædes hjem!
Her er mit mindes bo!*

*Og nu i dag jeg ser langs vejen rundt
en rad af bautastene, rejst for dem,
som uden krav i livslang dont*

stiltfærdigt gik den lige vej,
 skønt kampen var dem vis, men sejren ej!
 De skrælled af den mørke hedeskjold,
 så sandets brune al blev givet sol i vold.
 De graved grøft, de planted træ,
 så nyskabt muld gav nye fold,
 og hegn gav ly, og hjem fik læ.
 Det er de stille mænd i daners flok,
 som skabte sædejord, så vi fik nok.
 En skare stærke, sejge danske mænd
 fra Jyllands søndre led og fra nørre,
 som uden prangen gjorde Danmark større.

Og på en ubesejret, fredet plet, som de lod være,
 I rejste dette minde, hedens mænd til ære!

Hil jer, I danske mænd og kvinder af i dag,
 at ikke I har glemt de gamles tunge tag,
 som gjorde åget lettere at bære!
 Godt, at I endnu trofast agter gæld og arv,
 ene igennem dåden sikrer vi fremtids tarv!
 Kun som et led i kæden, ofte gemt,
 øger du fællesglæden, aldrig glemt!
 Kun gennem sammenhold i stort såvel som småt,
 kun gennem pligtens port i hytte som i slot
 lykke vi får at værne og tjene vort Danmark godt!

Danske mænd og kvinder! Ædle dronning! Høje drot!

Den grønklædte skikkelse stod lidt og lyttede ud imod forsamlingen, så bøjede han sig hilsende mod kongeparret og den ivrigt klappende forsamling, gik ned fra talerstolen, tog forsigtigt jagtbøssen og forsvandt igen i mængden.

Statsministerens tale

Det blev nu statsminister *Erik Eriksens* tur til at bestige talerstolen:

Der er vist ingen steder den danske natur taler stærkere og mere direkte til os end her på heden.

Det er synd, der ikke er solskin i dag, ellers ville vi tilrejsende drage hjem herfra med indtryk af en skønhedsåbenbaring endnu stærkere end i dag.

Det er ikke noget nyt med at bevare heden med dens særprægede fauna og flora. Allerede Steen Blicher var inde derpå. Man nærmer sig med stormskridt den tid, da det sidste stykke uberørt hede er taget under kultur. Allerede i tiden forud for anden verdenskrig blev der inddraget ca. 5000 ha hede om året, og man forstod da, hvad digteren gav udtryk for, da han sang: »Und mig da fred på min fædrene jord — —«.

Initiativet til denne mindepark blev taget af hedeselskabet og Hedebruget, der har til opgave at frugtbargøre de jydsk heder, som det hedder, gøre den dyrkbar og nyttig for nye mennesker og kommende generationer; det er en umådelig stor indsats, der her er gjort. Det kan med sandhed siges i dag, at der ikke blot vokser skov på heden, men der vokser også mænd, selvhjulpne mænd, støtte, stærke mænd, der kæmpede og sejrede, mænd, slidets mænd, som vi alle står i gæld til. Alligevel er det dog også naturligt og forståeligt, at det også blev dem, der tog initiativet til oprettelsen af mindeparken, da den første komité blev nedsat i 1937 for næsten 16 år siden. Det, vi ser i dag i denne skønne park, er frugten af bestræbelserne.

Kongenshus Hede er udløber af den store Alhede. For 200 år siden indledtes netop på dette sted det første systematiske forsøg på opdyrkning af heden. Dengang mislykkedes forsøget. Det skulle tilkomme senere generationer at gennemføre en af de største bedrifter i Danmarks historie, at opdyrke heden.

Der er derfor god grund til at anerkende Kongenshus Hede, en mindepark for hedens opdyrkere. Det er også af den største betydning, at Kongenshus Hede er det største fredede hedeareal i Danmark, således at kommende slægter kan opleve heden, som den har ligget i årtusinder. Man har også ønsket at mindes de pionerer, der gik i spidsen med en uforglemmelig indsats på disse egne. Det sker i dag i kongens nærværelse, og det sker ved, at pionerernes navne er hugget i sten opsat rundt i parken.

Et smukkere monument kan vel vanskeligt tænkes for den indsats, for det hårde arbejde, disse kvinder og mænd har ydet til samfundets gavn.

Et stort areal er allerede tilplantet til fredskov, og sidst, men ikke mindst, er det tanken indenfor parkens enemærker at rejse et landbrug, der samtidig kan vise, hvorledes de gamle hedeopdyrkere drev deres brug.

Statsministeriet har siden komiteens dannelse fulgt arbejdet og planerne med den største interesse. Vi har set en stor opgave i at medvirke til de fredninger, som parkens oprettelse gjorde nødvendig. Det skal også nævnes, at bevillingsmyndighederne har ydet deres væsentlige bidrag til planernes gennemførelse.

Jeg vil gerne slutte med at sige, at det resultat, som komiteen har nået, fortjener den største tak og påskønnelse til alle sider. Der er arbejdet fortræffeligt og dygtigt for løsningen af denne sag. Det fortjener respekt og beundring.

Når vi i dag ser ud over dette storslåede landskab, så kan vi vel

Udsigt over festpladsen på Kongenshus.

netop gøre det, idet vi mindes Blichers ord: »Ak, den lykkelige ørken er min, er din, er alles, er ingens«.

Kongenshusparken er nu hele folkets eje. Det er fliden og nøjsomheden, vi mindes. Det er arbejdets personlighedsværdi. Det er arbejdsrytmen, der toner os imøde, og alt dette gennem de hedens opdyrkere, der gjorde sig jorden underdanig på deres vis. Men vi bør også gøre holdt, som de gjorde det i sparsomme hvilestunder, idet vi mindes dem og vi takker dem.

Det gør vi, og det gør de, der kommer efter, og så takker vi dem, fordi vi stadig kan opleve: Vidsyn og fred på vor drømmende hede.

Den næste taler var Hedebrugets formand *Laust Nørskov*, selv hedeopdyrker med slægtsnavne hugget i sten i mindeparken.

Udholdenhed vandt sejr.

Laust Nørskov udtalte:

— Jeg bringer Hedebrugets hilsen og tak til alle hedeopdyrkere og plantningsmænd og hylder dem for deres store og dygtige arbejde i opdyrkningens og plantningssagens tjeneste. Unægtelig ejede de milevide, brune tavse heder deres egen poesi; de havde deres eget sprog at hviske ind i modtagelige sind. Men bortset herfra kan der sikkert let skabes enighed om, at der gennem hedeselskabets og Hedebrugets arbejde er gjort en landvinding af stor betydning for hele vort samfund.

Ingen del af Danmarks land bærer i den grad som heden vidne om, hvad energi, parret med tålmod og sejt udholdenhed, formår, hvor det gælder om ud af en ofte karrig og modvillig natur at skabe betingelser for oprettelse af nye hjem. Alle, der kender lidt til hedens beboere, må nære den dybeste beundring for den flid, nøjsomhed og udholdenhed, der giver sig udslag deri, at fure efter fure lægges til Danmarks ager, at stykke efter stykke af lyngens brune flade forvandles til korn- og græsmarker.

Hvor der før ofte var trist og øde, hvor i sin tid taterfolk og urfugle herskede enevældigt, der er nu kulturen rykket frem. Små plantager og levende hegn, der skaber skønhed og hygge, krydser nu landskabet. Venlige hjem med røde tage og kønne haver ses overalt i horisonten. Mange egne af Jylland er ganske forvandlet i de sidste 70—80 år. Det er et afsnit af vor historie, der rummer den største indsats af dansk arbejde, udført af bondesønner jævnt og stilfærdigt.

Heden er atter blevet, hvad den var før den sorte døds dage. Et tidsrum på ca. 600 år er forløbet, inden landet atter erobrede tilbage af plovjernet for at blive, hvad det engang var: Ager- og skovland, hjemsted for arbejdsomme menneskers livsstræben. Det, den enkelte hedeopdyrker har udrettet, kan ved første øjekast synes ret småt, men sammenlagt betyder det meget, da det gjorde landet større og rigere.

Omkring midten af forrige århundrede lå over 100 kvadratmil af Danmarks areal som lyngbevokset hede. Fire femtedele af dette areal er nu opdyrket eller beplantet, og der er herved skabt en stor

kulturvinding, en såre nyttig gerning i fædrelandets tjeneste, øvet i det stille uden brask og bram. Et sådant arbejde fortjener anerkendelse og påskønnelse. Det er mindeparkens opgave at yde denne anerkendelse. Der er her skabt en fredlyst plet, hvor mindet om den stor-

Her sidder naturfredningsforeningens landsformand, københavneren, kunstmaler Struckmann ved siden af hedebonden Chr. Thygesens hustru.

dåd, som er øvet på Jyllands udstrakte heder, kan bevares gennem vekslende tider, thi de gamle pionerer fortjener denne bauta for den gerning, der gjorde den fattigste del af vort fædreland frugtbar og derigennem gjorde Danmark større. Digteren har ret, når han siger:

Så fattig blev, Danmark, vel ej dine kår,
så lidt gav ej rugen i trave,
at ej du har råd til en blomst i dit hår,
en lyngkrans på fædrenes grave.

Flid, nøjsomhed og gudsfrygt

Formanden for hedeselskabet, kammerherre *Lüttichau*, hvis bedstefader var medstifter af hedeselskabet, hedeopdyrker og foregangsmand som plantageejer, og hvis fader var formand for hedeselskabet,

talte dernæst. Frejdigt og med en stemmeklang, der rummede en bevæget undertone, som greb tilhørerne, erindrede han om den udvikling, der havde fundet sted, og som først og fremmest skyldes tre ting. Det blev mig klart, udtalte taleren, at kernen i det var sammenholdet mellem mand og kone. De gjorde sliddet uden at prale af det. De gjorde deres brydsomme gerning med *flid, nøjsomhed og gudsfrugt*. De tre ting, synes jeg, det er værd at bevare som hovedlinierne i mindet om det, indvielsen af denne park har at fortælle vor slægt og kommende generationer.

Nu slog dirigenten an til de tre enkle vers om heden, som skoleinspektør *M. Gerald*, Randers, havde skrevet både ord og melodi til til lejligheden og som hr. Brøndum med megen følsomhed havde instrumenteret. Sangen lød smukt og fangede ganske øjensynligt stemningen.

Kongen indvier mindeparken.

Kongens høje skikkelse sås nu gå hen til talerstolen, og medens fotografer og pressefolk stimlede sammen, tog kongen ordet. Uden kappe, med blottet hoved talte han, så folk glemte regnen. Stærkt og myndigt lød ordene, medens publikum stående påhørte de manende ord:

— *Så erklærer jeg Kongenshus Mindepark for åbnet. De sten, der står her, vidner om, at sejhed og ukuelig viljestyrke kan overvinde vanskelighederne. Lad disse skønne karakteregenskaber aldrig forsvinde fra vort land og vort folk, og lad os, der er efterslægten, gå videre i de fodspor og ved sammenhold vise, at vi vil være med til at gøre Danmark større og rigere. Danmark leve!*

Ni hurraråb lød, og regimentsmusikken satte i med »Der er et yndigt land«, som man sang helt ud, d. v. s. også med det altfor ofte oversete 4. vers: Vort sprog er stærkt og blødt. . . .

Direktør *Basse* afsluttede folkemødet med at udtale:

Befolkningen i Jyllands hedeegne vil bevare i erindringen denne stund, hvor Hans Majestæt, kong Frederik den IX — med ord, vi følte kom fra hjertet — indviede et minde til deres fædres ære.

Fra denne befolkning — fra os alle — bringer jeg Deres Majestæt vor inderlige tak.

Må jeg dernæst — og under eet, så bliver ingen glemt — rette en varm tak til alle, der lige fra tanken kom frem og til denne dag, på forskellig vis har deltaget i arbejdet for Kongenshus, Mindepark for Hedens Opdyrkere.

Arbejdet i mindeparken er ikke sluttet. Det bliver det forment-

Fyres De med **TØRV?**

Der findes RIBE-ovne til ethvert formål

Brændekaminer, tørveovne, brændekomfurer etc.

— tal med en RIBE-forhandler — eller skriv efter brochure.

A/S **RIBE JERNSTØBERI**

Telefon Ribe 261

Handelsbanken i Viborg

Filial af Aktieselskabet
Kjøbenhavns Handelsbank

Kontortid: 9—15
Telefon 1500 (5 linier)

Kontor i Karup

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telefon 1400 (3 lin.)

Sct. Mathiasgade 68
Kontortid: Kl. 9—15

Børnelammelses- og ulykkesforsikring

Den gensidige
Landbo-Sygeforening

Vesterbrogade 15
København V.

Telef. 6659 - 5974

Alt i cementvarer,

rør i alle gængse størrelser efter ingeniørf. normer.

Tjæreborg cementstøberi.

Hurtig levering.

Telefon 21.

Reel betjening.

Røde DRÆNRØR

fra 2"-12" have
altid på lager
Forlang tilbud

»Sofienlund«

Teglværk
Telefon 10 Ulstrup

AKTIESELSKABET

SKARREHAGE MOLERVÆRK

STRYG elektrisk....

Stenstrup og Odense
teglværkers kontorer

Stenstrup - Telefon nr. 19

Prima drænrør

Landbrugslotteriet

udlodder årligt

kr. 5.485.620

Største gevinst

2 gange årligt

kr. 80.000

FORLANG
„ODIN“
ØL
FINESTE KVALITETER

AALBORG TAFEL AKVAVIT.

ANVEND TORVESTROELSE VED DRÆNING . . .

På jorder med fintsandet undergrund kan en tilsanding af drænrørene forebygges ved anbringelse af et lag tørvestroelse (»hundekød«) omkring stødflugerne.

Spørg hedeselskabet

A/s Fiskbæk Briketfabrik

Herborg 12

Jydsk Skovfrø

Løndal pr. Addit - Tlf. Burgårde 6 u

Frøindsamling i godkendte og udvalgte bevoksninger
Alt frø leveres med angivelse af afstamning og spireevne
Klængning og opbevaring for skovdistrikter

Prisliste sendes på forlangende

RESENBRO

CEMENTSTØBERI

v/ ingeniør C. G. Madsen
Telefon 34

Prima betonrør efter dansk
ingeniørforenings normer

Mrk. $\triangle$ i alle gangbare dimensioner fra 10—60 cm såvel med som uden muffe

HØJSLEV TEGLVÆRKER A/S

Prima, røde drænrør

i størrelse fra 2 til 15 tommer . Indhent tilbud Tlf. Højslev 3

HAMMERUM HERREDS

Spare- og Laanekasse

Herning - Telf. 10 . 314
Østergade 6

Kontortid: 10-12,30 og 14,30-17

Alle arter jordbrugskalk -

SKANDINAVISK KALK & KRIDT 1/,

Hasseris - Aalborg telefon 9253 - Alba 10650
Værket telefon Sdr. Tranders 110

Katalog sendes
gratis paa
Forlangende

Røde drænrør 2" — 12"

● Fredenshøj Teglværk
Aabenraa . Telefon 2127

PALUDANS PLANTESKOLE

--- KLARSKOV ---
130 tdr. land

Skovplanter, hæk- og
hegnplanter, allétræer

Forlang prisliste
TELEFON KLARSKOV NR. 9

Varde Bank

Esbjerg afdeling

Kongensgade 62
og fiskerihavnen

Dansk Brandforsikringsselskab

af 1904 - gensidigt selskab.
Bygninger og løsøre.
Virkefelt hele landet.

Hovedkontor: Banegaardsplads 4, Aarhus.

„VERMUND“

Rødkjærsbro Cementvarefabrik
ved I. T. Birk . . . . . Telef. Rødkjærsbro 14

FØRER KUN $\triangle$ MÆRKEDE VARER
Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres
Forlang tilbud

Trifolium Frø

KØBENHAVN

RANDERS

lig ikke i en overskuelig fremtid. Her vil endnu mange tanker blive søgt realiseret.

Jeg takker de, der i dag har talt, og de tusinder af mennesker, der er samlet her.

Før og efter festen studerede de mange tusinde deltagere i indvielsesfesten på Kongenshus sognstenenes navne.

I kongeparrets nærværelse og med kongelige ord er mindeparken smukt og værdigt indviet.

Måtte dette minde stå gennem tusind år i et lykkeligt og fredfyldt Danmark, og måtte Danmark altid have sønner og døtre, der vil arbejde for at gøre fædrelandet større og rigere.

Den skønne sang »Danmark i tusind år« blev den afsluttende fællessang, og dermed var den egentlige indvielsesfest til ende.

En reception

fandt derefter sted i et lille telt, umiddelbart nedenfor mødepladsen, og her samledes en lille kreds af gæster omkring kongeparret for at indtage en forfriskning. Tilstede var bestyrelsen for mindeparken, for Hedebruget, for hedeselskabet, mødets talere, de officielle myndigheder, sognerådsformændene fra de 3 sogne, som Kongenshus Mindepark hører til, medarbejdere ved mindeparken og ganske enkelte andre.

Under sammenkomsten, der varede en god halv time, underholdt kongeparret sig livligt med forskellige af de tilstedeværende, navnlig forstod man, at det var dem begge en glæde at veksle ord med de tilstedeværende hedeopdyrkere og disses hustruer. Dagen var jo også hedeopdyrkernes.

De kongelige biler og enkelte andre var under mødet kørt ned til mødepladsen, så kongeparret slap for tilbageturen til fods op gennem dalen. Bortkørslen foregik syd ud ad den nye vej gennem de smukke slugter over Resen Bæk og videre gennem Rabesdal.

Det var en oplevelse at se de tusinder af festdeltagere træde tilbage i lyngen for at lade den kongelige bil passere. Alle strøg hattene og vinkede, medens kongeparret i strålende humør smilede og lo til de mange mennesker.

Det store kaffebord

Noget før kongeparret tog af sted stillede regimentsorkesteret op ved mødepladsen og marcherede med fuld musik og tambourmajor i spidsen op gennem dalen, forbi de blomstersmykkede mindestene og videre ad den nye vej til pladsen ved restaurationen, hvor der musiceredes en halv times tid.

Uvilkårligt havde et stort tal af mødedeltagerne sluttet sig til musikken, så det blev et imponerende optog, der bevægede sig frem gennem de vide hedeblader mod restauranten, hvor det var hensigten at slutte dagen med måske Danmarks største fælles kaffebord.

Lidt over 1200 deltagere havde forud indtegnet sig, men adskillige uden kort havde i god tid sat sig til rette i det store telt, så det blev op imod 1500, der overværede denne usædvanlige, men fornøjelige og festlige afslutning.

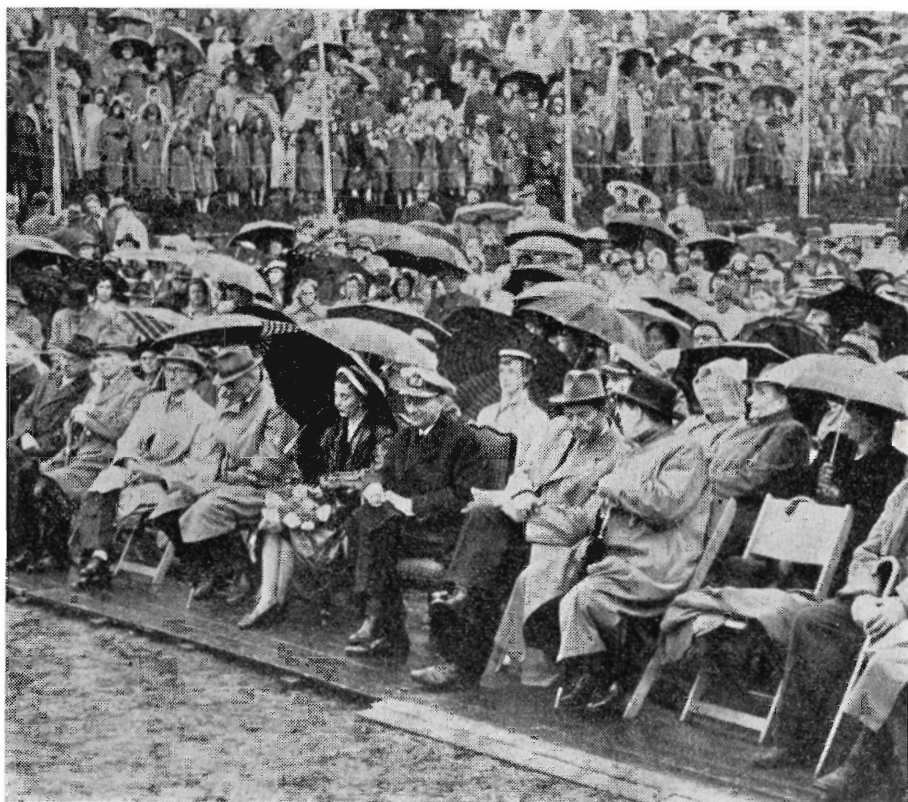
Kammerherre *Lüttichau* ledede med godt humør og lune bemærkninger, så der herskede den bedste stemning, selvom folk måtte sidde temmelig trangt.

Mange talere

indtegnede sig, så snart det var muligt, og et fortrinligt højtaleranlæg muliggjorde, at ikke et ord gik tabt.

Formanden for mindeparkens bestyrelse, direktør *Niels Basse*, indledede med en redegørelse for mindeparkens oprettelse, hvori han indflettede takkeord til tidligere og nuværende bevilgende myndigheder, til herreds-

Paraplyerne fortæller om regnvejret Onsdag den 10. juni. Den forreste række omkring kongeparret er fra højre: Statsministeren og direktør Niels Basse og på den anden side kongeparret følger kammerherre Lüttichau, departementschef Andr. Møller, Laust Nørskov, J. Kramer og stiftamtmand Egede Larsen. Bag statsministeren ses nærmest rigsdagens formand Gustav Pedersen.

udvalgenes medlemmer, til medarbejderne, kort sagt til alle de mange, uden hvem arbejdet aldrig var bragt så langt frem. Navnlig rettedes takken dog til de mange små bidragydere.

Formanden udtalte bl. a. følgende: Da mindeparkens placering kom på tale, var der i mindeparkkomiteen ingen uenighed om, at Kongenshus Hede både historisk og på anden måde overgik alle andre muligheder, men det skal dog ikke skjules, at kun enkelte af komiteens medlemmer var så optimistiske, at de troede, der var nogensomhelst sandsynlighed for at realisere tanken i sådanne dimensioner. Man rådede kun over ca. 60 000 kr. i kontanter — og desuden var det heller ikke uvæsentligt, at disse arealer absolut ikke var til salg. Vi var dog nogle, der holdt fast ved placeringen

her. Det økonomiske problem afskrækkede ikke. De planer, der ligger i et højt niveau, er både de interessanteste at arbejde med og de letteste at samle interessen om.

I 1940 døde den daværende ejer af Kongenshus — vistnok i udlandet. Da jeg en tid efter blev bekendt hermed, søgte jeg omgående i København en forhandling med eksekutorerne i boet og blev bekendt med, at arealet var til salg mod omgående afgørelse. Efter en telefonsamtale med dr. Hasselbalch var handelen ordnet på et par timer, og dagen efter blev arealerne tilbudt komiteen for købesummen, men komiteen måtte med tak afslå at modtage tilbudet.

Det blev ordnet således, at Jydsk Landvinding modtog tilbudet, idet man da ville opdyrke arealerne, såfremt det ikke indenfor en rimelig tid blev muligt for mindeparkkomiteen at overtage disse.

Der blev nu af komiteen optaget forhandlinger med statsministeriet, og efter at der var opnået tilsagn om et statstilskud på 100 000 kr., såfremt mindst 1300 tdr. ld. blev fredet + yderligere 50 000 kr. på betingelse af, at komiteen udover allerede indgåede beløb, selv tilvejebragte et tilsvarende beløb, overtog mindeparkkomiteen Kongenshus-arealerne af Jydsk Landvinding for købesummen, og den selvejende institution: Kongenshus Mindepark for Hedens Opdyrkere stiftedes i 1942.

På Viborg bys vegne bragte viceborgmester *Wellejus* en hilsen, idet han omtalte mindeparken som det skønneste mindesmærke, der kunne tænkes rejst. Det var et stykke levende natur, der maner nutiden til at arbejde og virke i samme ånd som fortidens mennesker.

Stiftamtmand *Egede Larsen*, Viborg, bragte Viborg amtsråds tak for initiativet til mindeparken og for den værdige måde, opgaven var løst på. Stiftamtmanden hyldede i hjertelige ord hedebonderne for deres gerning, der havde givet så store resultater til gavn for vort land. Gid dette storslåede mindesmærke måtte blive et tegn for vor og de kommende generationer.

Fhv. landbrugsminister *Børding* ville regne denne indvielsesdag for en af de store oplevelser. Man måtte beundre den store indsats, som løsningen af så omfattende en opgave som mindeparken havde været. Hr. Børding hyldede hedeselskabet og Hedebruget for disse selskabers mangeårige, dygtige arbejde. De store resultater var nået ved et stort, et slidsomt og et trofast arbejde af den enkelte i et forbilledligt samarbejde med organisationer og myndigheder. Kan et sådant samvirke fortsættes, må Danmarks fremtid siges at være nogenlunde sikret.

Formanden for Danmarks Naturfredningsforening, kunstmaler *Struckmann*, København, betegnede dagen som en eventyrlig festdag, som intet regnvejr kunne ødelægge. Kongenshus Hede, en typisk del af den gamle Alhede, omfatter en af de skønneste fredninger, som naturfredningsforeningen påskønner meget.

Medlem af Hedebrugets hovedbestyrelse, *Anthøn Clemmensen*, Ilskov, bragte de aktive hedeopdyrkeres tak, og adresserede den til direktør Basse, der havde trukket det store læs. Hans navn vil altid være knyttet til min-

deparken. Også direktør Flensborg retter jeg en tak til for hans arbejde for sagen.

De gamle hedeopdyrkere sled så hårdt, at nutiden slet ikke vil kunne forstå det, men de kendte arbejdets glæde, de gav ikke op, og de kunne på deres knæ bede til Gud om, at han ville lade sæden lykkes.

Selv fik de ikke meget for deres slid og nøjsomhed. Det er vi andre, der har høstet gavn deraf.

Som en naturlig afslutning på disse taler kom den 94-årige tidligere hedeopdyrker *Peder Klausen* fra Haderup, nu Vejrup, frem og bad om ordet. Det blev en tale, som tilhørerne sent vil glemme. Der var klang og kraft i det brede jyske sprog, som Peder Klausen benyttede og der var indhold i ordene. Han talte frit fra leveren, så det kaldte på smilet, men med de mange citater fra Anthon Berntsens jyske digte, fra Aakjær og fra Blicher, som han med kyndig og sikker sans flettede ind i sin korte, men strålende tale, evnede han også at strejfe det alvorlige og vægtige. Desværre var det en tale, der var vanskelig at referere. De fleste referenter opgav det omtrent med det samme! Ordene faldt omtrent således:

»Jeg har ingen ret til at stå her i dag. Jeg har været med til at ødelægge hedens flora, hedens fauna. Jeg har gjort hjejlen husvild, hedens sangere, hedelærken, urhanens skogren er jaget bort, ja, selv rævenes hjem og hule har ploven jævnet — det var synd. Hedens flora, tyttebær, sortebær, blåbær, melbær, tranebær m. m. m. i Blichers hede, Mads-Dos og Mætt Kølvrå, »den stunthustøs«, hun gik osse »med fårene i hien, og somti hun svedt, somti hun frøs, imens de sang, så det gjaller over mueser og kjær.«

Ja, og fårehyrdedrengens hede, »der vi lå og så op mod de drivende skyer og drømte, hvad stort vi skulle blyv, hvorvidt vi i verden skul et dryv«, ja — »og så' kun æ høg somti flyv så højt over Tisbæk skov.«

Jeg har plantet et par træer, javel. Da jeg stak de første i jorden i markskellet ved sognevejen, rystede byens førende kone på hovedet, bankede sig på panden: Nu, nu kan vi da se, hvor det bærer hen med den unge mand!

Tredive år eller så efter — hendes gård dækket af gran, så der i dag er hugget et åndehul ud til alfarvej.

Vi skriver i dag et blad i vort fædrelands historie, et levende blad! Gid det aldrig plettes. Slægt efter slægt værne og frede dette stykke Jyllands Jylland.«

Citaterne, der blev brugt, var bl. a. fra Anthon Berntsens »Gue Venner«: »En Buenka'l haj' købt et styk hiejord« og fra »Gjem æwler«: »Vi jyder flywer et ret høvt.«

Der var ingen ende på begejstringen og bifaldet efter denne tale, og ganske naturligt udløstes dette i, at hele forsamlingen sang »Jyden, han er stærk og sejt.«

Klokken nærmede sig nu seks, og dirigenten gav derfor ordet til direktør *Basse*, der sluttede med tak til alle sider, idet han tilføjede:

Det er vort ønske og håb, at Kongenshus Mindepark altid må stå som et værdigt minde for hedesagens pionerer, de kvinder og mænd, der gik foran i arbejdet for hedens opdyrkning og beplantning, og tillige vidne om for nulevende og for kommende slægter, at der er velsignelse ved et arbejde, der er præget af flid, nøjsomhed og gudsfrygt.

has.

Gaver til Kongenshus

Administrator *Johannes Krøier*, København, har i anledning af indvielsen af Kongenshus, Mindepark for Hedens opdyrkere, stiftet et legat på 10 000 kr., hvis renter skal anvendes til hædning af hedens pionerer. Legatets navn bliver: »Administrator Johannes Krøier og hustru Agnes Krøier, født Madsens, legat til hædning af hedens pionerer.« Legatet er givet til Kongenshus Mindepark og skal administreres af mindeparkens bestyrelse.

Administrator *Johs. Krøier* har tidligere skænket betydningsfulde legater til støtte for hedesagen.

— — —

I forbindelse med mindeparkens åbning har godsejer *A. Pontoppidan*, Constantinsborg, Ormslev, overrakt mindeparken en gave på 2000 kr., der kan anvendes efter mindeparkens formål. Godsejer *Pontoppidans* bedstefader, generalkonsul *Hendrik Pontoppidan* er hædret i mindeparken.

I få ord —

★

★ ★

Hedeselskabets forretningsførere

Den hidtidige forretningsfører for *Ørsted* distrikt, gårdejer, landbrugs-kandidat *Jørgen V. Hansen*, Ørsted, har ønsket at fratræde, hvorefter hvervet er overtaget af sognerådsformand, gårdejer *Anthon Jensen*, Ørsted.

— Forpagter *Sven Aage Neumann*, Johnsgaard, Sdr. Vilstrup, har overtaget forretningsførerhvervet for *Vilstrup* distrikt efter sin fader, gårdejer *Marcus Neumann*, Sdr. Vilstrup.

— Bankdirektør *N. Søndergaard-Nielsen*, Køge Bank, Køge, har overtaget forretningsførerhvervet for *Køge* distrikt efter afdøde isenkræmmer *Oluf C. Hansen*, Køge, og for *Brovst* distrikt har forpagter *Chr. Rendbæk*, Boelsgaarden, Brovst, påtaget sig forretningsførerhvervet i stedet for sparekassedirektør *Jens Bentsen*, Brovst.

Effektiv
DESINFEKTION

af

Malkemaskiner . Spande
Kloaker . Redskaber
Rørledninger . Kærner
og Centrifuger

er den bedste Forudsætning for Fremstillingen af
første Klasses Mælk

Brug derfor dagligt

● **»CHL« CHLORAMIN** ●

CHR. HANSEN'S LABORATORIUM A/S

Sct. Annæ Plads 3 . København K.

Hulkjærhus
Planteskole

RØDKJÆRSBRO
Telefon Ans 25

*Planter til skove,
løhegn og haver*

Landmændenes eget gensidige
Forsikringselskab

**„Hagelskadeforsikringen
for Jylland“**

Danmarks største Selskab i
denne Branche har nu i 85 Aar
(siden 1866) ydet de jydsk
Landmænd en fuld betryggende
Forsikring mod Tab ved Hagl-
skade paa Markafgrøder til den
lavest mulige Aarspræmie.

**Gennem Reassurance er
Medlemmernes solidari-
ske Ansvar nu stærkt
begrænset.**

Indmeldelser modtages af de i
hvert Herred ansatte Distrikts-
forstandere eller ved Henven-
delse til **Foreningens Ho-
vedkontor, Sct. Clemens-
torv 9, Aarhus, Direktør
Walter Houlberg. - Tele-
fon 2 12 84.**

Bestyrelsen for fornævnte
Forening:

Chr. Lüttichau, Tjele, Formand.

H. Skau, Hammelev.

*Proprietær Suhr-Kirketerp,
Alstrupgaard pr. Hadsten.*

*Kr. Kristiansen,
Højvang pr. Daugaard.*

**Viborg Andels-
Svineslagteri**

vore udsalg bring. i erindring
Telef. 137 og 779

**Skivehus
Asfalt- og
Tagpapfabrik**

Asfalt
til imprægnering
af cementrør

Aktieselskabet

GYRO

Skive Jernstøberi
og Maskinfabrik

i **Forsikring skal man ha'..**

BALTICA

AERCLIT

DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF

VESTJYLLANDS Mergelforsyning

Andelsselskab

påtager sig

udnyttelse af lokale lejer og tilrettelægning af mergelleverancer.

Moderne grab-materiel til rådighed. - Levering af højprocentig mergel fra egne lejer.
Jordbrugskalk og pulv. kalk i fine kvaliteter fra Hillerslev Kalkværk.

Alle oplysninger og tilbud fås hos:

TRIER HØJ,
kasserer,
Vostrup.

I. M. LAURIDSEN,
næstformand,
Gørding.

JESPER JESPERSEN,
formand,
Gødstrup.

Verdens
stærkeste
Arbejdsstøvle

CODAN

GULD-SEGL
KVALITET

H. Theut

VIBORG - Tlf. 1559 . 1560

Brunkul - Mergel - Kalk

Midtjydsk Brunkul Industri

Tlf. Kølkær 28 x

Katrinebjerg Teglværk

Tlf. Hejnsvig 17

Mursten - Drænrør

Aktieselskabet
L. Hammerich & Co.
Specialforretning i bygningsartikler
Grundlagt 1854 . Tlf. 2 71 55 (3 lin.)
Aarhus

**Herning Hede-
& Discontobank**

10—12¹/₂, 2¹/₂—5
Telefon 5 273 . 720

Kloakrør — Landbrugsrør
Monierrør — Spidsbundsør
Mærket $\triangle$ 33, leveres overalt

Hovedkontor tlf. Ringsted 468
Fabrik: Hedehusene, telef. 18
— Birkerød — 468

Ringsted Cementvarefabrik og Tømmerhandel A/S

A/S Skive Marktrøkon'or
Grundlagt 1896
Telefon 94 Skive
FRØAVL . FRØHANDEL

Ellidshøj Kridt- og Kalkværk

af *C. M. Christiansen, Aarhus*

Telefon Ellidshøj 4 og Aarhus 7312

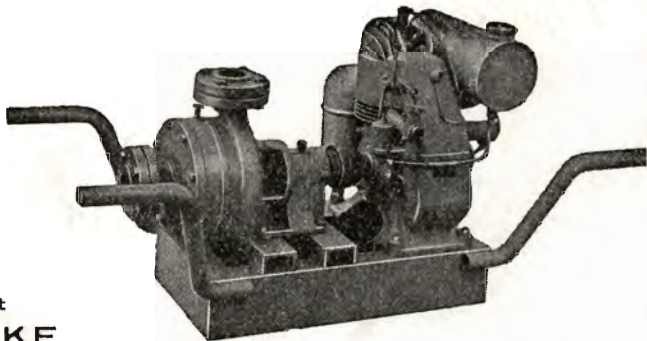
Fabrikation af jordbrugskalk samt foderkridtmel

A/S De forenede Teglværker
EGERSUND TELEFON 13 og 14
LEVERER TEGLVARER OVER HELE LANDET

Afvandingspumper
 Entreprenørpumper
 Husvandpumper
 Pumper for gartnerier
 og ethvert andet
 formål

Skriv efter tilbud og brochure

Aktieselskabet
DE SMITHSKE

JERNSTØBERIER OG MASKINVÆRKSTEDER - Aalborg - TELF. 6696

Randers

MØRTELVÆRK OG
 BETONRØRSFABRIK

v| Marius Ødum
 Kristrup pr. Randers
 Tlf. 400 Randers fri not.

Kun $\triangle$ mærkede varer føres
 Største lager
 Bedste kvaliteter
 Forlang tilbud

Røde drænrør

indtil 16" diameter

A/S Hvorslev Teglværk
 pr. Ulstrup - Telefon 67 Ulstrup

RØDE DRÆNRØR

føres altid på lager fra 2" til 8" - Tilbud til tjeneste

A/S GAMMELGAARD TEGLVÆRK
 Telefon 187 - Skive

Stenvad Cementstøberi

Telf. 6 Stenvad
 Arnold Westmark

Alle $\triangle$ mærkede rør føres
 Altid leveringsdygtig

Kjellerup Betonvarefabrik

ved I. T. Birk .: Telefon 45 Kjellerup
 Efter kl. 17: Hødkjærsbro telefon 14
 FØRER KUN $\triangle$ MÆRKEDE VARER
 Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres
 FORLANG TILBUD

Petersværk Betonvare-Industri

Nørresundby . Telf. 1055 (2 lin.)

Alt i betonvarer efter D S. 400
 Renseanlægget »Ringtanken« (Dansk patent nr. 59820)

Krogsgades Cementstøberi

v| J. C. Halvorsen & sønner
 Kontor:
 Dannebrogsgade 22, Aarhus
 Telefon 5019 - 5020

Ny fabrik i Vejlbj
 Tlf. Riisskov 9319

Alt i betonvarer D. S. 400

Aarhus Privatbank

Stiftet 1871

Aarhus: Hovedkontor
 København: Nygade 1

Aktiekapital og Reserver
 andrager ialt ca. Kr. 23.100.000,—

Bjerringbro

Cementvarefabrik

ved Th. Petersen
 Telf. 111 Bjerringbro

ALLE

$\triangle$ MÆRKEDE RØR

Imprægnerede
 og uimprægnerede

Stort lager
 Altid leveringsdygtig

Skive Cementstøberi

KNUD ØSTERGAARD
 Telefon 921

Normrør

med garantimærket $\triangle$
 Imprægnering
 Brøndrør

Sydvestjydske Teglværkers Salgskontor

Telefon 58

Olgod

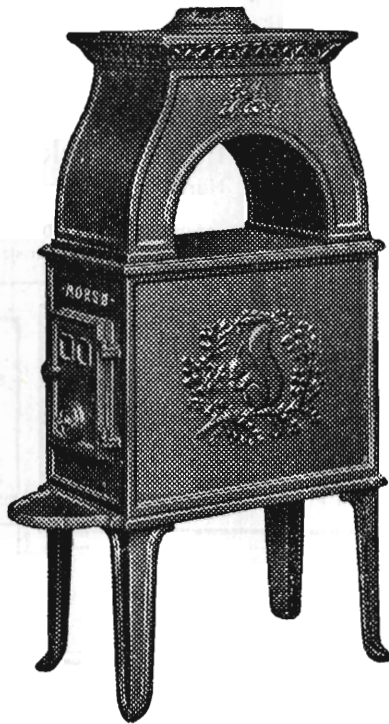
Telefon 59

SPRIT

til teknisk Anvendelse.

Morsø Støbejerns

AKTIESELSKABET
N.A. Christensen & Co.
KGL. HOFLEVERANDØR
RYKØBING MORS

Redaktionsudvalg: Afdelingsleder, skovrider B. Steenstrup (formand),
forstander N. C. Nielsen og civilingeniør A. Fredborg.

Redaktør: Har. Skodshøj.

Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg